

УДК 785(474.5)

Оксана Ластов'як, керівник ансамблю “Світлиця”,
Вільнюс, Литва

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ АНСАМБЛЮ “СВІТЛИЦЯ” (ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)

В кожній країні хорове мистецтво має свої глибокі національні корені і традиції, але одночасно збагачується традиціями інших народів, які проживають в цій країні. Вплив українського хорового мистецтва в Литві є особливим, оскільки їх об'єднує спільна музична культура, яка склалася в період Великого Князівства Литовського.

Ключові слова: пісенна творчість, хорове мистецтво.

Літ. 7.

Постановка проблеми. Народне хорове мистецтво багатоголосся відзначається своєрідністю і різноманітністю прийомів і виражальних засобів. Головна мета багатогранної розробки основного наспіву пісні хором – найбільш глибоко, правдиво розкрити її художній задум, відтворити образний зміст. Литва славиться проведенням фестивалів хорового мистецтва, на які з'їжджаються хори та ансамблі з усієї Литви. Метою цих фестивалів є популяризація хорового мистецтва і підтримання народних литовських традицій. В Литві є дуже популярний музичний конкурс Співає родина”. На одному з таких конкурсів родинний гурт “Світлиця” крім народних пісень виконав також хоровий твір М. Леонтовича “Ой, горе тій чайці” за що був нагороджений першою премією Музичної Академії Литви. Ця подія відбулася в лютому 1986 р. Це ще раз підтвердило повагу литовців до українського хорового мистецтва.

З цього часу почалася кропітка праця над пошуком цікавих музичних творів, щоб представляти на високому рівні українське мистецтво в Литві.

Мета статті: висвітлити творчу діяльність, основу на популяризації народних пісень родинного гурту “Світлиця” на теренах Прибалтики.

Виклад основного матеріалу. Пісенна творчість українського народу, що складалася і збагачувалася протягом століть, є справжнім золотим фондом української музичної культури, усним літописом нашої України. Бо народні пісні – це народна історія, жива, яскрава, сповнена барв, істини, історія, яка розкриває все життя народу. Музична мова, мелодика народних пісень – високо поетичні і виразні. В них немає нічого зайвого. Мелодії кращих українських народних пісень є наслідком послідовного відбору й удосконалення багатьма поколіннями народних співців найбільш виразних, типових, мелодичних зворотів та інтонацій.

Завдяки кропіткій багаторічній праці родинний

гурт “Світлиця” виконав на IV-му Форумі українців Світу твір в обробці М. Леонтовича “Ой, сивая зозуленька”. Твори Леонтовича є невід'ємною частиною нашого ансамблю. Краща найцінніша частина творчої спадщини цього композитора – художні обробки українських народних пісень. В цій галузі найяскравіше виявилася його могутня новаторська обдарованість. У своєму щоденнику М. Леонтович занотував: “Досліди у народній музиці викликають до життя нові форми гармонії та контрапункту, що органічно зв'язані із народною піснею, бо пісня як художній удосконалений твір, дає не тільки одну мелодію, але таїть у собі всі музичні можливості”.

Композитор широко користується індивідуалізацією голосів, застосовуючи різноманітні поліфонічні прийоми, з якими зв'язана його багата і колоритна гармонія. Для кожної пісні він знаходить свої виражальні засоби, що найкраще відповідають її текстовому і мелодичному змістові та характеру образів. Такі його обробки пісень “Гаю, гаю, зелений розмаю”, “Ой, вербо, вербо”, “Ой, сивая зозуленька” є в репертуарі гурту “Світлиця” з Литви.

Особливо цінним у М. Леонтовича є поєднання прийомів підголоскової та класичної імітаційної поліфонії. Канонічне ведення мелодії знаходимо в пісні “Ой, вербо, вербо”. Тому нам дуже цікаво працювати над такими творами. Велике значення в обробках М. Леонтовича мають різні прийоми вокальної інструментовки, спів з закритим ротом, витримані ноти в одному голосі при рухові мелодії в інших голосах. Кожна обробка народної пісні у М. Леонтовича є розгорнутим, високохудожнім, професійно завершеним мистецьким твором, насиченим нерідко глибоким драматизмом. Подібним композитором у Литві був С. Шімкус. Його обробки литовських народних пісень своїм звучанням були подібні до творів М. Леонтовича. Кілька творів Шімкуса є в репертуарі родинного гурту “Світлиця” з Литви.

Вже понад 27 років ансамбль “Світлиця” популяризує українську пісню. Вихідці із Західної

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ АНСАМБЛЮ “СВІТЛИЦЯ” (Вільнюс, Литва)

України поставили собі за кредо життя просту і одночасно складну ідею: “Співаємо по-українськи, розмовляємо по-українськи, думаємо по-українськи”. Будучи громадянами Литви, наш колектив зміг донести красу української пісні до широкого кола слухачів по цілій Європі. У репертуарі гурту українські народні пісні, власні твори, патріотичні пісні та пісні сучасних композиторів. Колектив лауреат багатьох міжнародних конкурсів, дипломант престижних фестивалів та учасник всіх Міжнародних Форумів Українців Світу.

Пісня, мов птаха, легко й дзвінко злетіла високо-високо, здається, огорнула весь світ і полонила, проникла у кожне небайдуже серце. На сцені Національного Палацу Мистецтв “Україна” звучала пісня “Ой, сивая зозуленька” в обробці М. Леонтовича. Виконували її тріо Ластов’яків родинного співочого гурту “Світлиця” з Литви – керівник Оксана Ластов’як та її доньки Ірина та Богдана. Твір звучав ассарелла. Слухачам урочистих концертів не раз вдавалось ближче ознайомитися з творчим доробком гурту. На III Форумі Українців Світу колектив представив слухачам хоровий твір “Вітер з гаєм розмовляє”.

Хорові твори у виконанні гурту “Світлиця” мали можливість почути на концертах слухачі в Польщі, Чехії, Словаччині, Естонії, Латвії та багатьох інших країн Європи. Це давало можливість ознайомити європейського слухача з кращими зразками українського хорового мистецтва України.

Такі виступи надихали колектив на ще більш кропітку працю над кращими хоровими зразками українського хорового мистецтва, участі у всіх міжнародних проєктах, які були зв’язані з хоровим мистецтвом Литви та України.

Для кожного з нас українська пісня – це самоутвердження на чужині. Це – як повітря, як сонце, без якого не можна жити, як та мамина колискова, яка супроводжує людину все життя.

До цього виду пісень ансамбль має своє особливе відношення, бо виховуючи дітей на чужині, українська колискова допомогла їм зберегтися як українцям.

За своїм виникненням цей вид пісень відноситься до найстаріших, проте як один із суто ліричних творів він відзначається більшою змінністю змісту і форми. У ряді випадків колискові пісні також зберігають сліди архаїчності в мелодиці, ритмічній ладовій будові. Старовинні колискові пісні очевидно виконувалися напівнаспівно, мали невелику за обсягом мелодію, розмірений ритмічний рух. Але на відміну від найстародавніших зразків, колискові пісні

пізнішого періоду передають і внутрішній світ, переживання матері, яка заколисує дитину. Особливості народних колискових пісень творчо використані в багатьох творах українських композиторів. В репертуарі нашого ансамблю теж є “Коліскова” сучасного латиського композитора Раймонда Паулса.

Будучи запрошені на пісенний фестиваль до Латвії, ми збагатили наш репертуар латишською піснею. Це була несподіванка і для членів журі, і для слухачів, бо після виконання обов’язкової програми фестивалю наш ансамбль на закінчення заспівав українською мовою “Коліскову” відомого в Латвії композитора Р. Паулса.

Але ще більше було здивоване журі, коли почули її виконання литовською мовою, а на закінчення “Коліскова” прозвучала і по-латишськи. Таке поєднання трьох мов в одному музичному творі дало можливість порівняти мелодику і виконання одного музичного твору в різних інтонаціях. Адже коли виконується твір українською мовою, він звучить по-іншому, а коли по-литовськи і по-латишськи, то повинна відчуватися у виконанні та ізюминка, яка характерна для виконання колискових пісень для прибалтійських народів.

І це дало свої результати, бо після щоденної кропіткої праці над кожним звуком і акордом ми досягли того, до чого прагнули. Хто був запрошений на пісенний фестиваль, не залишився байдужий. Як слухачі, так і учасники фестивалю були приємно вражені. Наш ансамбль отримав найвищу нагороду від членів журі, а наш виступ ще раз продемонстрував, наскільки є цікаве і багатогранне українське хорове мистецтво. Бо крім обов’язкових пісень ансамбль “Світлиця” виконав кілька українських народних пісень в обробці М. Леонтовича та К. Стеценка.

Дуже поширеною формою хорового виконання народних пісень на Україні є гуртовий спів із заспівом у низькому або середньому голосі. У гуртовому співі наспів соковито звучить у масі хору. При загальному тяжінні до акордового звучання кожний голос позначений відносно вільним рухом, а співзвуччя найчастіше є наслідком злиття самостійних ліній різних голосів. Типовими для українського багатоголосся є чергування терцевих, квінтових та октавних співзвуч при частому застосуванні терцевих і квінтових паралелізмів, а також паралельного руху тризвуками з октавно-унісонного й унісонного закінчення фраз. Цікавою особливістю хорового співу є також імпровізаційно-варіантна змінність заспівів, навіть розробки основного наспіву в гурті.

Деякі істотні риси українського хорового

багатоголосся можна простежити на прикладі запису старовинної пісні “Ой у лузі”. Ще більш типове акордово-поліфонне багатоголосся бачимо у пісні “Котилася та зоря з неба”. Ці пісні часто звучали на виступах родинного гурту “Світлиця”. Виконання таких музичних творів не було легким, але цікавим і вимагало повсякденної кропіткої праці, щоб досягнути ідеального звучання.

Наведені приклади далеко не вичерпують видів багатоголосся в українському хоровому співі.

Самобутність і багатство старовинного українського багатоголосся відмічав у свій час М. Лисенко в одному з листів до Ф. Колесси: “Кожен голос тут цілком самостійний хід мелодійний, цілком самостійна пісня, це дійсно варіант тієї первісної пісні, котрий то відходить від свого основного мотиву, то зливається з ним на якийсь короткий час, щоб знов відокремитись. Кожен такий голос у гуртовому співі самостійний контрапункт. З цього спостерігаєте, що кращих контрапунктів, як наш люд співаючий, не винайдете і на диво, усе це без консерваторій, без підручників до гармонії велемудрих”.

У народній пісенній ліриці значне місце займає пісня-романс, яка інтенсивно почала розвиватися ще в XVIII ст. Образно-тематичне коло пісні-романсу дуже широке. Крім особистої лірики тут можна знайти і прекрасні зразки ліричних пісень, в яких виражається любов до рідного краю, до його чудової природи.

Пісні-романси відзначаються задушевністю і емоційною проникливістю мелодії, яскравою виразністю і глибоким ліризмом музики і тексту. Кращими зразками таких пісень-романсів є “Віють вітри”, “Сонце низенько”, “Ой не ходи Грицю”. Дуже часто вони виконуються ансамблями, хорами у супроводі інструментів і без супроводу. І дуже часто ці твори звучали у виконанні ансамблю “Світлиця” на різних тематичних концертах.

Для більшості цих пісень характерний гомофонно-гармонійний склад, а в ладовому відношенні мажор або мінор. В репертуарі ансамблю “Світлиця” з Литви теж є пісні-романси. Це такі твори як “Пісня гуцула”, “Не питай, чого в мене заплакані очі” та інші твори. Вони проникнені своїм мелодизмом і задушевністю. Виконуючи такі музичні твори на концертах, ми знайомимо слухачів з цікавими музичними перлинами українського романсу.

У другій половині XIX ст. у народі складаються пісні на слова таких відомих українських поетів, як Л. Глібов “Стоїть гора високая” О. Чубинський, “Скажи мені правду”

та інші. Внутрішня лірична схвильованість віршів знаходить своє вираження в мелодії, зокрема в частому застосуванні широких, але м’яко звучущих ходів на малу і велику сексту у використанні гармонічного мінору.

Прекрасні мелодії склав народ і окремі автори до багатьох віршів великого українського поета Т. Шевченка.

Кращі пісні на слова Т. Шевченка увійшли до скарбниці народної творчості: “Думи мої”, “Тече вода в синє море”, “Така її доля” та багато інших. Для хорового виконання багатьох пісень цього типу характерне багатоголосся гармонічного складу. Таке багатоголосся зустрічаємо в піснях “Рече та стогне Дніпр широкий”, “Думи мої, думи мої”, “Заповіт”.

Кожного року в столиці Литви, Вільнюсі проводяться святкування Шевченківських днів. З різних міст і містечок Литви з’їжджаються до столиці шанувальники Великого Кобзаря. У Вільнюському університеті проводяться академії, щоб ознайомити литовського слухача з життям і творчістю Т. Шевченка.

Родинний ансамбль “Світлиця” є постійним учасником та організатором таких концертів. Був знятий музичний фільм про період, який Т. Шевченко провів у Вільнюсі. Ансамбль “Світлиця” виконував у старовинних костелах Вільнюса українські хорові твори на слова Т. Шевченка. А наступні місяці були виїзди по містах Литви з Шевченківською програмою, щоб об’єднати людей різних національностей, заспівати “Заповіт” литовською, українською та іншими мовами, і донести до слухачів красу українського слова та української пісні, показати присутнім багатство українського хорового мистецтва. Люди були зворушені побаченням і почутим.

Разом зі “Світлицею” на таких концертах виступав показовий духовий оркестр Литви, який виконав музичний твір “Вітре буйний”, а учасники ансамблю “Світлиця” співали під його супровід.

Хор з Вільнюської музичної школи ім. М. Чюрльоніса виконав декілька українських народних пісень на слова Т. Шевченка і разом з ансамблем “Світлиця” заспівав “Заповіт”.

Щоб краще ознайомити литовського слухача з українським хоровим мистецтвом ми проводимо вечори-зустрічі для шанувальників хорового співу і знайомимо з творчістю відомих українських поетів Л. Українкою і І. Франком. Виконуємо музичні твори на слова цих відомих творців українського слова.

Наші концерти проводимо разом з литовськими поетами, які читають вірші Л. Українки, і І. Франка

ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРОВОГО АНСАМБЛЮ МОЛОДІЖНОГО ДУХОВНОГО ТЕАТРУ-СТУДІЇ “ВОСКРЕСІННЯ”

в перекладі на литовську мову. Це дає можливість ознайомити людей, які не знають української мови та української пісні з багатством нашого пісенного народу.

Але окрім таких вечорів ансамбль “Світлиця” часто виїжджає на фестивалі співаючих родин, які проводяться щороку в Польщі, де може продемонструвати музичні твори під супровід кобзи та бандури, пісні ассарелла. За високий рівень виконання хорових творів колектив отримав найвищу нагороду від журі фестивалю. Музичні твори виконувалися трьома мовами: українською, литовською, польською.

Ансамбль “Світлиця” має в своєму репертуарі кращі зразки класичної зарубіжної музики. Серед них “Ave Maria” Шуберта українською мовою.

За популяризацію української культури в Литві та за її межами, керівник ансамблю “Світлиця” Оксана Ластов’як в 2007 р. була нагороджена почесним званням “Заслужений артист України”.

Висновки. Фольклор кожного народу розвивається на своєму національному ґрунті, але в ньому існують аналогії з фольклором інших народів. Творення й побутування українського фольклору має спільну основу і в головних рисах, єдиний характер з фольклором інших слов’янських народів, а також з литовським фольклором.

До вияву поетичних здібностей народу, його вміння

художньо мислити і засобами образного узагальнення передавати ставлення до дійсності найкраще пристосована пісня – такий висновок міститься в роздумах багатьох поетів і вчених, які вивчали колективну природу пісенності та її виразально-відображальні здатності. Своім походженням і суттю своєю пісня є мистецтвом загальнонародним.

Розвиваючи багато років українську культуру в Литві, ансамбль переборов всі труднощі, які стояли на його шляху і зміг зберегти свою самобутність. Інтегруючись в литовське та європейське суспільство, родинний гурт “Світлиця” залишається вірний традиціям українського хорового мистецтва.

1. *Антологія української народної творчості.* – Київ, 1989 р.

2. *Історія Української культури.* Видавництво “Либідь” 1994 р.

3. *Культура України.* Познань, Польща 2004 р.

4. *Інформаційний тижневик “Наше слово”* Варшава, Польща 2011 р

5. *Інформаційний тижневик “Українське слово”* Київ, Україна 2010 р.

6. *Інформаційний вісник “Високий замок”* Львів 2009 р.

7. *Інформаційний вісник “Lietuvos ritas”* Vilnius 2005 т.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2011

УДК 783.8 + 371.383

Богдан Водяний, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, методики музичного виховання та вокально-хорових дисциплін Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, завідувач науково-дослідною лабораторією “Духовного становлення творчої особистості”, художній керівник Молодіжного духовного театру “Воскресіння”

ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРОВОГО АНСАМБЛЮ МОЛОДІЖНОГО ДУХОВНОГО ТЕАТРУ-СТУДІЇ “ВОСКРЕСІННЯ”

У статті висвітлюється п’ятнадцятирічний досвід роботи хорового ансамблю Молодіжного духовного театру-студії “Воскресіння”, який працює при Місійному центрі Редемптористів міста Тернополя. В основі розгляду статті – проблема пропагування духовних цінностей засобами хорового мистецтва для різних верств суспільства. Визначаються актуальні завдання та форми цієї діяльності.

Ключові слова: хоровий ансамбль, духовно-просвітницька діяльність, духовні цінності.

Літ. 2.

Постановка проблеми. У хоровому мистецтві закладено величезний ціннісний потенціал, який впливаючи на особистість, сприяє її духовному розвитку. Хорове мистецтво як чинник формування духовних цінностей у сучасному молодіжному культурно-мистецькому просторі вимагає, поряд з традиційними, нових форм функціонування

хорових колективів, творча діяльність яких повинна актуалізувати духовні потреби підрастаючого покоління у наслідуванні культурних традицій нашого народу. Діяльність хорових колективів, які працюють у структурі певних духовних інституцій в аспекті поставленого завдання має особливо важливе значення, оскільки духовна музична творчість в